

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ОХОРОНА ОБ'ЄКТІВ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ, СТВОРЕНИХ У ЗВ'ЯЗКУ З ВИКОНАННЯМ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ

*Харченко В.Б., канд. юрид. наук,
доцент кафедри права*

Згідно положень Конституції України, кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом. Разом з тим, стаття 429 Цивільного кодексу України, регулюючи відносини щодо особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, передбачає їх належність працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якої він працює, спільно. Це безумовно не стосується випадків коли інше не встановлено договором.

Таким чином виникає колізія коли, з одного боку, саме працівник своєю працею створює об'єкт права інтелектуальної власності (літературні та художні твори; комп'ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування (топографії) інтегральних мікросхем; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення). З іншого боку, роботодавець виступає інвестором таких робіт і відповідно до Закону України "Про інвестиційну діяльність" має право володіти та розпоряджатися об'єктами та результатами своїх інвестицій.

Як раніше зазначалося, наявність відповідного договору щодо розподілу між працівником та юридичною або фізичною особою, де або у якої він працює, особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, фактично усуває таку колізію і вирішує низку питань щодо суб'єкту права інтелектуальної власності та кримінальної відповідальності у разі злочинного посягання на право інтелектуальної власності цієї особи. Але у переважній більшості

випадків з працівниками, до трудових обов'язків яких віднесено створення об'єктів права інтелектуальної власності, окремі договори про розподіл прав інтелектуальної власності не укладаються. Зазначені положення також не регулюються контрактами, як особливою формою трудового договору (наприклад, типового контракту з педагогічним працівником, затвердженим Міністерством освіти і науки України).

Виходячи із зазначеного, у випадку порушення особистих немайнових прав інтелектуальної власності працівника, який створив цей об'єкт у зв'язку з виконанням трудового договору, з боку юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, або навпаки, порушення працівником майнових прав інтелектуальної власності юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, на об'єкт, створений працівником у зв'язку з виконанням трудового договору, якщо співвідношення цих прав не врегульоване договором, зазначене діяння не може розглядатися ні як злочинне посягання, ні як будь-яке інше правопорушення.

Таким чином питання володіння особистими немайновими та майновими правами інтелектуальної власності на об'єкти, створені у зв'язку з виконанням трудового договору, повинно визначатися або угодою між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, або окремою додатковою угодою між вказаними суб'єктами про створення об'єкту права інтелектуальної власності у зв'язку з виконанням трудового договору.

Лише наявність такого договору або угоди є юридичною підставою встановлення факту будь-якого порушення права інтелектуальної власності як з боку працівника щодо прав юридичної або фізичної особи, де або у якої він працює, чи навпаки, прав інтелектуальної власності юридичної або фізичної особи у разі порушення таких прав їх працівником. Це стосується і вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого Кримінальним кодексом України як єдиної підстави кримінальної відповідальності.